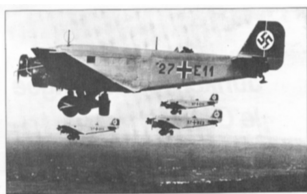

Vrienden van het Natres Museum

**Het ontstaan van de
Luchtwachtdienst**

In de jaren rond 1900 begon de mens zich een nieuwe dimensie – het luchtruim – toe te eigenen. Aanvankelijk werd dit domein door waaghalzen betreden. Ook was deze vorm van acrobatiek vooralsnog niet iets waar een belangwekkende toekomst – bijvoorbeeld personen- en /of goederenvervoer – in leek te zitten.

Toch ontwikkelde zich vrij snel een bruikbaar concept ter ondersteuning van de oorlogsvoering. En zo zien wij in de Eerste Wereldoorlog, weliswaar nog zeer fragiel, vliegtuigen het luchtruim kiezen. Een frame bespannen met canvas of linnen, de piloot in de open lucht, meerdere vleugels met lijnen aan dat frame gespannen.

Toch nam het luchtgevaar zodanig toe, dat er behoefte ontstond luchtbestrijdingsmiddelen te gaan ontwikkelen. Om deze te kunnen gebruiken, en wel in een vroeg stadium, moest ook een waarschuwingssysteem worden ontwikkeld. Waargenomen werd met oog en oor. De gegevens werden vervolgens telefonisch doorgegeven. Naarmate de snelheid van de vliegtuigen groter werd moest op grotere afstand worden waargenomen en nam het aantal linies en kringen toe.

In 1915–1916 gaf de generaal Snijders – als opperbevelhebber – aan een van zijn stafofficieren (H.A.C. Fabius) opdracht een waarnemings- en meldingssysteem te organiseren. Bij de demobilisatie werd deze organisatie opgeheven. Maar niet voor lang, want reeds in november 1920 besloot de Chef van de Generale Staf de luchtwacht weer op te richten. Daartoe verrichtte kap art N.T. Karstens veel voorbereidend werk en bij ministeriële beschikking werd per 9 maart 1921 de oprich-

ting bevolen van het *Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst*. Mogelijk hadden de theorieën over de toekomstige manier van luchtoorlog voeren – een boek van de hand van de Italiaanse generaal Douhet in 1921 – tot deze snelle besluitvorming bijgedragen.

Tekening F. Smits Sr.

Aanvankelijk zien we enkele officieren van het bureau van de Chef Generale Staf als commandant optreden. Het betreft de toenmalige majoors C.A. Pruis en H.A. Seyffardt. Dan komt het commando in handen van majoor P. Donk die tevens het bevel voert over de Vrijwillige Landstormkorpsen Motordienst en Vaartuigendienst. Na hem ligt de bevelvoering in handen van luitenant-kolonel H. Wijnandts en vanaf 1928 in die van majoor B. ten Broecke Hoekstra (enkele herinneringsborden bevinden zich ook in onze verzameling). Van 1933 tot 1938 is de laatste commandant majoor J.C.C. Nijland. Op 1 november 1938 wordt het Vrijwillig Landstorm-

**In dit
nummer:**

- Het ontstaan van de Luchtwachtdienst. 1
- Onze burens in het Museumpark F. Oorlogsmonumenten 2
- Natres en het begin... 3
- Van de bestuursta- fel 4

.....
*enthousiast
 de opdracht
 uitkijken,
 luisteren en
 melden
 uitvoeren...*

korps losgemaakt en bij het Commando Luchtverdediging (luitenant-generaal P.W. Best, foto in expositie) ondergebracht.

Op diezelfde datum werd de toenmalige kap inf A. den Hertog Korpscommandant van de Landstorm. Door de gevaren die inmiddels in Europa zichtbaar werden, konden de prestaties van Luchtwacht en Lucht-afweer zo worden opgevoerd dat in mei 1940 beide Vrijwillige Landstormkorpsen hun steentje hebben bijgedragen om de aanval tegemoet te treden, helaas niet met het gewenste succes. Vijf donkere bezettingsjaren volgden dan ook.

Nog een laatste notitie. Het bleek na de Eerste Wereldoorlog door de defaitistische stemming en vier jaar mobilisatie moeilijk om het VLK Luchtwachtdienst te vullen. Pas als de nood hoog is tonen wij ons saamhorigheidsgevoel, daarvoor heeft de fundamentele karaktertrek van ons individualisme de overhand.

Het dienstbetoon in eigen woonomgeving bleek bij de werving positief te werken. Ook was de keuze van een uitmuntende postcommandant van groot belang. Naast zijn populariteit moest hij zeker over overwicht beschikken. Er kon dan een uitstekend team opgebouwd worden, dat enthousiast de opdracht **uitkijken, luisteren** en **melden** zou uitvoeren.

De ontwikkelingen van de luchtmacht maakten het noodzakelijk dat de ogen werden versterkt met kijkers, apparatuur om het motorgeruis snel op te pakken vond zijn weg en de telefoon was voor het melden onontbeerlijk. Helaas zou het nog jaren duren voordat men bruikbare radar had ontwikkeld. Maar.... de VLK Luchtwachtdienst wist zich in de oorlogsdagen van mei 1940 uitstekend te welen. In onze thematentoonstelling vindt u dit terug.

A. Kok

luitenant-kolonel b.d.

voorzitter

Onze burenen in het Museumpark

F. Oorlogsmonumenten

Op het monument in het Museumpark, dat zich het dichtst bij ons museum bevindt, staat in het bovenste roodbruin geoxideerde gedeelte vermeld: 5-5 RI. Dit verwijst naar: 5^e Bataljon van het 5^e Regiment Infanterie.

5 RI ontstond in 1586, tijdens de 80 jarige oorlog. In verband hiermee schrijft kapitein H. de Bruin, stafofficier OTCMan, in het blad van de Vereniging Infanterie Officieren: "Over het algemeen wordt met de start van een regimentsgeschiedenis begonnen na de bevrijding van Nederland van de Fransen. We spreken dan van het jaar 1814".

Wanneer we vanaf dit jaartal met zevenmijslaarzen door de geschiedenis stappen, komen we in de periode na de Tweede Wereldoorlog terecht. Om na de Japanse bezetting orde en vrede te handhaven in Nederlands Oost-Indië werden eerst bataljons oorlogsvrijwilligers uitgezonden. Naderhand ook bataljons bestaande uit dienstplichtigen.

Nadat de laatste onderdelen naar Nederland waren teruggekeerd kregen de genummerde regimenten in 1950 een naam.

5 RI en 8 RI gingen "Oranje Gelderland" heten. In 1951 kreeg het Regiment een nieuw vaandel.

Vaandelopschriften en cravattes verwijzen naar Quatre-Bras, Waterloo, de citadel van Antwerpen, de Grebbeberg, Java, Zuid-Sumatra, Nieuw-Guinea 1962. Het Zilveren Kruis is afkomstig van het voormalige 8 RI.

In de jaren 90 van de vorige eeuw werden enige Regimenten Infanterie te ruste gelegd. De Koude

Oorlog was voorbij en de Krijgsmacht kon drastisch worden ingekrompen.

De vaandels bevinden zich in een speciale vitrine in het Infanteriemuseum. Een oud enigszins versleten exemplaar van Oranje Gelderland kunnen wij hier bewonderen. Een nieuwere uitgave ligt in het Legermuseum in Delft. Echt opgeheven zijn de Regimenten niet. Afhankelijk van de omstandigheden kunnen ze geactiveerd worden.

Dit gebeurde inmiddels met het RI Johan Willem Friso en in 2006 zal Oranje Gelderland worden wakker geschud in de vorm van 45 Bataljon.

Dit pantserinfanteriebataljon zal gelegerd worden in de Generaal Spookkazerne in Ermelo.

We gaan terug naar het monument waarop een bronzen plaquette is aangebracht met de namen

van 37 militairen, die in het voormalige Nederlands Oost-Indië omgekomen zijn.

Het valt ons op, dat bij acht namen dezelfde datum staat vermeld: 22 mei 1949.

Het veteranenblad "De Opmaat" van november 1997:

Op 22 mei 1949, vijf maanden voor de soevereiniteitsoverdracht, sneuvelden van 5-5 RI acht manschappen door het ontploffen van een trekbom van circa 250 kilo onder de weg van Djokja naar Wonosari.

Wat de omstandigheden betreft waaronder deze militairen sneuvelden is er vergeleken met 2005 niet veel veranderd. De geschiedenis herhaalt zich.

Onlangs meldde de "Defensiekrant": Het High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle (Humvee) wordt versneld vervangen. Het blijkt ongeschikt voor oorlogvoering in een stedelijke omgeving. In Irak en Afghanistan rijden er zo'n 24.000 rond. Ze worden daar geregeld vernietigd door explosieven die langs de weg zijn verborgen.

De "NRC" deelde de lezer mede: Zeker 24 Indiase politiemannen zijn zaterdag in de Midden-Indiase staat Chhattisgarh om het leven gekomen toen een landmijn ontplofte onder een voertuig.

Kap drs. C. Kuip.

.... "valt ons op, dat bij acht namen dezelfde datum staat vermeld:"

Natres en het begin...

In 1948 was onze territoriale verdediging een zorgkind. Het toebedelen van een essentiële taak in deze verdediging aan de Natres was in eerste instantie een noodoplossing. In het begin was de opstart van de Natres niet geheel volgens plan verlopen. De aanmeldingen vielen tegen. Dit had te maken met o.a. de Indonesië kwestie en de gebrekkige visie en voorlichting. In 1949 waren er 3.500 vrijwilligers. Lang niet genoeg om de geplande 35 bataljons te vullen.

De vergoeding en de oefentijd werden duidelijk omschreven. Om de twee jaar diensttijd kon men een bonus van hfl. 100,00 tegemoet zien.

In 1953 liep het aantal vrijwilligers op tot 11.000. Het aantal aanmeldingen betrof wel het drievoudige. Het rode gevaar was een doorslaggevende motivatie. Velen werden echter afgekeurd. De geplande 90.000 vrijwilligers werden dus nooit gehaald.

Wij, de babyboomers, zijn in deze periode van de Koude Oorlog opgegroeid en veelal dienstplichtig

geweest. Ik ben geboren in januari 1951, opgeroepen voor de militaire dienstplicht in november 1972. Op de SROKI in Ermelo heb ik mijn basis-training gehad.

Na een pittige opleiding werd je na 6 maanden vaandrig en als je alles goed had doorstaan was je rijp voor het echte werk. Ik was toen 22 jaar oud en kreeg het commando over een peloton Infanterie.

Ik moet zeggen dat het achteraf gezien leerzaam is geweest als je op die leeftijd zo'n 45 man onder je hebt uit verschillende geleidingen van de samenleving. Veel oefeningen in Duitsland, een excursie naar het IJzeren Gordijn maakte wel indruk.

Na de diensttijd even geen groen. Maar na een tijdje overgehaald door het PMC Overijssel. Er was een vacature CC bij de Nationale Reserve in Zwolle.

Onze huidige penningmeester van het museum was toen al zeer gedreven in de functie van PC,

MUSEUM KORPS NATIONALE RESERVE

Vrienden van het Natres Museum

Redactie Nieuwsbrief:

Museum Natres, ISK Harskamp,
MPC 41 C,
Postbus 9,
6732 ZG Harskamp.

Telefoonnr. 0318—454194, bgg 454192

E-mail (tijdelijk):

a.dorrestijn@chello.nl

ook in Zwolle. Middels staffuncties in verschillende Natres Bataljons kon ik ook de nodige energie in ons nieuw in te richten Natres museum steken. Ons museum staat er gelukkig goed voor, met name dank zij onze vrijwilligers. We hebben regelmatig een nieuwe thema-expositie, we hebben zo'n 400 vrienden en het aantal bezoekers per jaar loopt langzaamaan naar de 10.000. We proberen te zorgen voor een goede uitstraling vanuit het verleden naar de toekomst.

Per januari 2006 stop ik met mijn werkzaamheden voor het museum. Ik ben er dan zo'n 10 jaar actief bij betrokken geweest. Een goed moment om het stokje door te geven.

Deze zomer heb ik met een groep een fietstocht van zo'n 1.200 km door de USA gemaakt, van Utah richting Las Vegas, een zeer interessante ervaring. En dan natuurlijk mijn onderwijsbaan. Ik hoop die nog zo'n 10 jaar met plezier te vervullen.

Ik dank hierbij alle collega's voor de goede samenwerking en wens een ieder en speciaal ons museum alle goeds voor de toekomst.

Axel Westra,

Majoor b.d. der Infanterie.

DOOR VRIJWILLIGE INZET WEERBAAR

Van de bestuurstafel

Het jaar 2005 zal zeker eindigen als een voor ons subliem museumjaar. Misschien dankzij de regenachtige vakantietijd kruipen we met het aantal bezoekers naar de 10.000. Een bijna verdubbeling van het aantal. Ook de publiciteit rondom de in gebruikstelling van het nu complete museumpark, met zijn centrale ingang en de museumwinkel, heeft zeker bijgedragen aan de grotere belangstelling van het publiek.

Het thema voor 2005, de Luchtwachtdienst en de Luchtafweerdienst, is erg in de smaak gevallen. Wij hebben besloten deze thematentoonstelling het komend jaar intact te laten. Wel zullen we de bestaande vaste expositie aanvullen en wat herindelen.

In het afgelopen jaar heeft het vrijwilligersteam voor toezicht en rondleiding versterking gekregen. Het betreft de heren P.G.F. de Wilde te Utrecht, Chr. Groeneveld te Harderwijk en F.J.G.P. van Borren te Lelystad. Allen met een ruime staat van actieve dienst bij het Korps Nationale Reserve.

Zoals u elders in een artikel kunt lezen, zal onze gewaardeerde medewerker A. Westra ons per 31 december gaan verlaten. Helaas, maar wij respecteren zijn besluit. Mede onder zijn leiding als voorzitter van de Werkgroep Museum zijn de verplaatsing en de reorganisatie tot stand gekomen. Wij zijn hem veel dank verschuldigd.

Wij danken u voor uw steun dit jaar en wensen u en de uwen prettige feestdagen en een voorspoedig 2006 toe.

A.Dorrestijn

Sgt 1 b.d.
